
Svjetlo u svjetlu

Enes Kišević,* Zagreb

UDK: 82-1 : 211

Svjetlost me je dočekala na svijet. Ona mi je otvorila oči. Prva mi je pokazala majčino lice. Otključala mi je zemaljske i nebeske viseće vrtove. Gledao sam u nju kao u živo čudo. Dočekivao sam ju i ispraćao. Inspirao u njoj misli i oči. Ponekad bih se, tako zagledan, znao sav preseliti u nju – i tek tada bih uistinu vidio koliko ne vidim.

I premda mi je svjetlost bila bliža i razumljivija od materinskog jezika i svih svjetskih jezika, počeo sam kod svjetlosti tražiti svjetlost.

Ispada neskromno, ali htio sam vidjeti dalje od njezina dosega. Htio sam vidjeti i ono što oči ne vide jer svjetlost ova svagdašnja i posvudašnja rado svoje mjesto ustupa tami, a meni je potrebna svjetlost koja nikada ne tamni. Svjetlost kojoj smrt ne može prići.

---

* Pjesnik Enes Kišević na kraju je simpozija održao recital religiozne poezije pokazujući na koji način religiozna poezija može iskazati slutnju Božje ljepote. Enes Kišević profesionalni je glumac i književnik, rođen 1947. u Bosanskoj Krupi. Živi i radi u Zagrebu, gdje je završio Akademiju kazališne i filmske umjetnosti. Autor je petnaestak nagrađivanih i priznatih knjiga koje su zastupljene u lektiri i udžbenicima za osnovnu školu. Pjesme su mu prevedene na dvadeset jezika. Svoj životopis prikazao je u pjesničkoj formi:

Životopis

Onaj sam,
koji je tek jedan trenutak
prisutan bio,
i koji će zbog toga trenutka
vječno odsutan biti.
Dakle,
po odsutnosti svojoj sam vječan –
jer odsutnost moja
vječno će prisutna biti.

Samo mi takva svjetlost može osvijetliti tvoje nevidljivo lice. Dnevna svjetlost je preslaba za takav čin.

Stoga sam u ovom izboru, iz kršćanske i islamske poezije, tražio za takvim svjetlom – svjetlom u svjetlu. Autore namjerno nisam potpisivao ispod stihova jer to bi značilo kao rukom pisati po svjetlu. Njihova imena navodim tek na kraju, a vi ih, poštovani čitatelji, sami razmjestite tamo gdje pripadaju.

Čistilište, 17. pjevanje

... Ovo je duh božanski što nam biva
i nemoljen vodičem u visine,
a svojim svjetlom sama sebe skriva.

*

O višnje svjetlo što se dižeš tako
nad poimanjem smrtnim, daj nagradi
malo me onim čim zasja onako

i tako moćan jezik mi usadi,
da samo jednu iskru mogu dati
od tvoje slave budućoj čeljadi;

*

O vječno svjetlo što se samo rubiš,
samo se pojmiš, sobom razumljeno,
i pojmivši se smiješiš se i ljubiš!

Razum neznanjem ukrašen

Uđoh, ni sam ne znam kako,
i ostadoh preneražen
jer svijet znanja bi premašen.

O miru i blagosti
znanje bijaše savršeno:
u svoj osamljenosti
izravno je uliveno,
i toliko tajanstveno
te ostah preneražen
jer svijet znanja bi premašen.

Natopljenim sebe vidjeh,
sabranim i izdvojenim,
te se nimalo ne stidjeh
priznat osjeta lišenim,
a Duh vidjeh neshvaćenim
shvaćanjem kako je spašen,
jer svijet znanja bi premašen.

Tko je ovdje našao se
nad sobom se razočara,
procjenjujuć znanje svoje
tek tad vidi da se vara,
pa zalihe nove stvara,
i ostaje preneražen,
jer svijet znanja bi premašen.

Tko naviše sveđ putuje
shvaćat može sve to manje:
taman oblak rasvjetljuje
mrkle noći tamno zdanje;
stog on i maleno znanje,
sve napušta, preneražen:
jer svijet znanja bi premašen.

Vrlo snažno u sebi je
neshvaćeno shvaćanje;
nikakvo ga kadro nije
prevladati raspravljanje;
ne shvaća mudrovanje
razum neznanjem ukrašen,
jer svijet znanja bi premašen.

Uzvišenost je takova
tog shvaćanja čudesnog,
da sposobnost nikakova
ne stiže do vrha tog;
samo svevišnji je Bog
sposobnošću tom ukrašen
gdje svijet znanja je premašen.

Ako želiš, čuj i ovo:
vrhovno je znanje cijelo
prodiranje duboko
u bit Božju, jer zacijelo
Božje milosti je djelo
kad ostaneš preneražen
jer svijet znanja bi premašen.

*

Što to znači da toliko opažam, kad ništa ne vidim,
kad se za obzor i posljednja već oborila ptica,
kad ju je val u staklo sakrio – pao sam još niže,
roneći skupa s pticom u maticu hladnog stakla.

Što više vid naprežem, to manje vidim,
i voda sagnuta nad suncem to bliže prinosi odraz,
što dalja od sunca dijeli je sjena,
to dalja sjena od sunca dijeli moj život.

Stoga je u mraku onoliko svjetla
koliko života u otvorenoj ruži,
koliko Boga silazećeg
na obale duše.

Pjesma o neiscrpnom suncu

Tvoj pogled urezan u dušu, kao da se sunce skupilo na
lišću,
bogati njegovo cvjetanje prozračnom dubinom dobrote
i okuplja u svom pramenju
- ali pogledaj, Učitelju,
što će biti s lišćem i suncem? – nadolazi večer.

Pjesma o sjaju vode

...Je li još daleko do izvora?
Ta u Tebi drhti toliko ljudi
obasjanih sjajem Tvojih riječi –
kao što zjenice prosijavaju sjaj vode...

Te ljude po mucu i svjetlu ujedno poznaješ.

*

Govoreći o savršenstvu Božjeg stvaranja, veliki fizičar izgovara riječi pune svjetla: "Ono što je u svijetu vječno nerazumljivo jest činjenica da je svijet razumljiv."

Dar

Tako sretan dan.
Magla se rano digla.
Radio sam u vrtu.
Kolibri su zastajali
nad cvijetom orlovskog nokta:
na zemlji nije bilo stvari
koju sam želio posjedovati.
Nisam znao nikoga,
kome bi bilo vrijedno zavidjeti.
Zlo što se dogodilo
zaboravio sam.
Nisam se stidio misli
da sam bio onaj koji sam.
U tijelu nisam osjećao
nikakvu bol.
Uspravljajući se vidio sam
plavo more i jedra.

*

Kao krupna dobra svjetiljka
njiše se jedna misao u meni.

Misao

Tama je nastala i strepnja
i sva su sunca zašla,
kad je Bog, kô blagu munju, poslao
utjehu koja dolazi od misli...

San o Mariji

Ja nisam nikad vidio tvog lica,
a pregršt sunca,
jedina što je pala na moj put,
bješe iz tvoje ruke.

Sudbina. Snijeg i vjetar i strah.
Jedna jedina radosna
vijest, što je pala u moj kut
bješe iz tvojih usta.

Praštaju se putevi tamom i zaboravom.
Jedan čas je stala
uboga duša, ne znajući kuda s očima,
i drhtala.
Tako je prošao život.
I nikad nisam vidio tvog lica.

Sve više, sve bliže

Vidik se tanji, biva svjetliji
i, od svjetlosti, sve više – neproziran.
Sve brže i bliže dolazi trenutak
kad neće više ni biti vidika,
jer neće biti ni očiju koje ga gledaju.

Svjetlost

Što je tako ko svjetlost?
Tako lako, blago, tiho, bistro.
Tako svijetlo.
Voda je teška, tamna i šumori.
Svjetlost pokraj nje laka, tiha, blaga, nijema
uklanjajući se ispred pokreta, dopuštajući
da kroz nju trčiš bez i najlakšeg otpora.
To svijetlo ništa.
Ta radost oku.

Divlje oko

Tonem u svoje dno
kao ptica u nebo, kao svjetlost u tamu.
Guši me poplava davno presušena plača.
Vjetar zaviruje u moj napušteni svijet
u kojem se kamen pretvara u prašinu.
Tamna slika u kojoj sve nestaje, još
me gleda divlje oko svjetlosti.
Bljesak munje.

O zvijezdama, potocima i cvjetovima

Što bliže tutnje topovi sve više volim zvijezde
i molim ih: o zvijezde, potoci i cvjetovi
sačuvajte čovjeku vašu ljepotu.
I neka zna
da sam vas volio i ja.
Recite sreću koju nisam imao:
da vas vječno gledam.
O zvijezde, potoci i cvjetovi,
ja odlazim, a vi ostajete trajna tajna
moje boli i moje ljubavi.

Pjesma radosti

Radujte se, oči moje, jer ste vidjele radost.
Radujte se, ruke radosne.
Zapjevaj, grlo moje, pjesmu radosti.
Radujte se, oči i ruke i grlo i kosti moje.
Raduj se, sjeno nemirna.
Veselite se, nizine i visine. Prostori zvjezdani,
izvori svjetlosti, radujte se.
Raduj se, radosti, jer je prsten svjetlosti
na mojoj ruci,
jer je oganj svjetlosti
na mome čelu.
Raduj se, pjesmo,
raduj se, smrti moja.

Otoci, u snu

Ima jedno more i na tom moru gora
i u toj gori vatra i u toj vatri voda
i u toj vodi grana i na toj grani
ptica i na toj ptici krila

Sunce, ne probudi me

Postojanje

Anne dođe iz škole i
veli da u školi rekoše kako
Bog ne postoji. Rekoh
ti nećeš u to vjerovati.

Zaista postoji li Bog?
Ne za one što ne vjeruju,
rekoh, inače postoji
Bog. Nije li to čudno, veli Anne.

Da, rekoh, čudno je to.
Je li moguće, veli Anne, da ne
postoji i da postoji.
Da, rekoh, za Boga je to moguće.

Crna ptica

Crna ptica i ja
neovisni smo
jedno o drugom.
Zaboravila je
da sam je hranio
kroz dugu snježnu zimu.
Ona pjeva kad joj se pjeva
i kad joj se hoće.
Meni jedino preostaje upijati
svaki njezin ton.

Držim tvoju glavu

Držim tvoju glavu
u svojim rukama, kao što ti držiš
moje srce u svojoj nježnosti
kako se svaka stvar drži i biva
držana od nečeg drugog, a ne od sebe same.
Tako more podiže kamen
do svojih obala, tako stablo
drži jesenje zrele plodove, i
planet se tako podiže kroz svemir.
Tako smo oboje nečim držani i podignuti
tamo gdje Tajna drži tajnu u svojoj ruci.

Balada o Gospinim pčelama

Tako je Marija bila lijepa
da su se za njom jagmile pčele,
pa kad bi časkom prestala s poslom,
na njene ruke one bi sjele.

Jer te su ruke nosile Krista,
iz njih je slatko jeo i pio.
Pčele su znale da je med njihov
djetetu Božjem posebno mio.

Bile su tužne što žive malo
i što im krila ne traju duže.
One bi htjele barem još jednom
Isusu ljubav s medom da pruže.

Za to ih Gospa vječnim stvori:
u svijeći ljubav gori im bijela.
Jer, što su svijeće tu na oltaru
nego li rojevi usnulih pčela?

*

Voda i zemlja su oživjeli putem Isusova daha
postali su ptica koja je raširivši krila poletjela.

*

Tvoje tijelo od vode i gline, taknuto dahom Isusovim,
širi krila, pticom postaje, i odlijeće.
Tvoja hvala Gospodu dah je tvojega tijela od vode i gline,
koje dahom iskrenosti tvojega srca,
postaje rajskom pticom.

*

Ovaj dah Isusov, kojim svakog časa
drugo sunce grane,
uspavanom svijetu pomaže
podignuti glavu od zemlje.

Hodanje po vodi

Pod Isusovim stopalima voda je bila od zemlje tvrđa,
dok je mrtva zemlja putem njegovog čistog daha oživjela.

*

Svako tvojim pogledom usrećen je bio!
O Isusov zefire,
ti si Hafizovu umornu dušu
jednim daškom u život vratio.

*

O srce, budi radosno!
Dah Isusov je došao!
Od njegovog časnog ruha
piri dah Jedinoga.

Duša

Ti si slavuj moga srca
i Isus moje duše.
Ako ima netko kao Ti,
onda si to opet Ti.

Maorska legenda

... U tami svemir bijaše,
a voda je sve prekrivala.
Zora nije svjetlucala,
nije bilo jasnoće
ni svjetlosti.

I on započe
izgovarajući ove riječi:
“Neka tama postane svjetlost
koja obuhvaća tamu.”

I najednom, eto svjetlosti.
On tad te iste riječi ponovi
na ovaj način:

Svjetlosti,
postani tama
koja obuhvaća svjetlost.

*

Moje srce se raskri za oblak svaki:
ono postade pašnjakom gazelama,
samostanom kršćanskim monasima,
hramom idolima,
Kabom hodočasnicima,
pločicama Tore i knjigom Kur'ana.
Religiju ljubavi ispovijedam ja.
U kojem god pravcu njezina karavana krene,
religija ljubavi bit će
moja vjera i moje uvjerenje.

*

Što smo drugo, do mušebak, ja i ti?
Kroza nj teku zraci iste svjetlosti!

Između zemlje i nebesa visokih,
ja i ti smo samo zastori.

Onaj koji taj svoj zastor ukloni,
sve vjere će jednom vjerom smatrati.

Gospodaru moj

Ako te obožavam iz straha od džehennema,
spali me u njemu.

Ako te obožavam u nadi za džennetom,
ne daj mi u njega.

No, ako te obožavam zarad Tebe samoga,
nemoj više kriti od mene
Svoju Beskrajnu Ljepotu!

*

Smijem se kad čujem da je riba u vodi žedna,
zar ne vidiš da je onaj Stvarni u domu tvom,
a ti od šume do šume neumorno lutaš!
Istina je ovdje!
Idi gdje hoćeš, u Benares ili u Mathuru,
ako svoju dušu ne možeš naći,
svijet je za tebe nestvaran.

*

Dragulj je izgubljen u blatu i svi ga traže.
Neki ga traže na istoku, neki na zapadu,
drugi ga traže u vodi, ostali među pijeskom...
Ali sluga Kabir je shvatio njegovu pravu vrijednost
i pažljivo ga sakrio u dubinu svog srca.

*

Piju li žedni vodu iz čaše, oni će u njoj vidjeti Boga.
Oni, koji su ljubavljju Božjom nezanimati,
vidjet će u njoj tek svoje lice.

*

Zar se pjenoviti val kreće bez riječne struje?
Zar se prah može uzvitlati bez vjetra?
Budući da si vidio prah – to jest, oblik –
ugledaj i vjetar.

Vjetar je nevidljiv;
mi vidimo tek njegov učinak na vanjskim oblicima,
stoga u vanjskim oblicima naziremo božanski duh,
vjetar Božji.

Rasplini svoje tijelo u gledanju, i prijeđi u prizor,
prijeđi u prizor, u prizor!

*

Na dan moje smrti kad bude nošen moj tabut,
ne govori šteta, šteta –
veća je šteta kad se mlijeko pokvari.
Na dan moje smrti kad bude nošen moj tabut,
ja neću nestati –
zar sunce i mjesec nestanu kad zađu?
Koje to zrno ne nikne kada se posije u zemlju,
pa zašto sumnjaš u zrno čovjekovo?

*

Toliko sam se molio da sam se pretvorio u živu molitvu –
svatko tko me susretne moli me za molitvu.

*

Nijedno se zrcalo ne vraća u gvožđe;
nijedan se kruh ne vraća u pšenicu;
nema grožđa zrela, da opet bude kiselo.
Sazrij, i ne daj se promijeniti na loše.
Postani Svjetlost.

Sunčani Hristos

Ni život ni smrt ne pripada meni.
Ja sam tek onaj koji je u sjeni
Onog što u vremenu se
ovremeni.

Ovdje je prisutan onaj
kome zavidješe crni zakonici,
objesiše ga u šesti čas onog dana,
pred njegovim čudom zanijemiše žreci i vojnici,

kad veza ih za zemlju suncem svoga krsta.
Raširivši ruke od prsta do prsta,
On pobijedi smrt.

Smrt ga tražalaše, al ne nađe ništa,
ne nađe ni kosti ni meso ni krvi,
osta joj samo obris znameni i prvi
put za nešto smrt zube nije imala.
Gle kako sad bezglavo skače,
plače i rida očajna
i mala.

Ni život ni smrt ne pripada meni.
Ja sam samo onaj koji je u sjeni
Onog što mu smrt ne mogaše ništa.
Onog što pretoči se u stub
sunčani.

Ja sam samo onaj što iz svoje jeseni,
iz zatoka tvari, iz te tvarne muke,
u ona daleka sunčana počivališta
pruža ruke.

Loza i njene rozge

Ovdje je prisutan onaj
koji po vjernom očitovanju reče
Az esam loza istinija a otac moj je vinogradar
I vsaku rozgu na meni a ploda ne da ja ću odsjeći
Al onu koja rađa da polje bude bolje
Da slađi dar i plod veći
Čistim

Vi već ste čisti slovom istim koje vam glagoljah
Bacite zato tvari svoje u oganj ovog plama
Budite tako u meni a ja ću svakako u vama
Kao u onim što sam od iskoni koje voljah
Az esam loza
A vi ste grozje
Ovdje je prisutan onaj
Što spreman je uvijek na riječ i na djelo

Gdje riječ je od prijeka lijeka
A djelo kao vrelo
Gvozje

On čeka me od vijeka
On čeka i vidim ga zacijelo
I silazim k njemu
Kroz to bijelo
Lozje

Svjetlost je Tvoja sjena – dio

Glas: Darivat' dane, noći,
darivat' bilju sjemena:
to može samo Ruka
od dara svog skrivena.

Darivat' mirise, boje,
darivat' riječi, note:
to može samo Ruka
vidne Tvoje dobrote.

Darivati vid i sluh,
ni travka tu ne dvoji:
to može samo Ruka
što ravna srcem mojim.

Darivati nam dah,
što sveg bitka glazba je:
to može samo Ruka
što i sad, i sad daje.

To može samo Ruka
od dara svog skrivena.
O, sjaju što te ćutim:
Svjetlost je Tvoja sjena.

Dirigent: Svjetlost je Tvoja sjena...
A svjetlost je, zapravo, samo
vanjska strana istine.

I grijeh je svakodnevno
prolaziti kroz svjetlost,
a nemati u sebi ništa
od njezine topline.

Il' svakodnevno jesti kruh,
što održava nam ove živote,
a nemati u sebi ništa
od te sućne dobrote.

SARI, ZA SJAJ U OKU

Svijeća žut jezičak izvirila tami.
A tama zinula. Prsten svjetla trepće.
Radosno leptirić krilca s plamom spleće.
Iseuse, moj Bože, što ga k vatri mami?

Zaljubljen je? Slijep je? Oganj biti hoće?
Astralani i stvarani? Snu svome na tragu?
Sitni zar mu razum žudi vjere snagu:
Jak biti k'o Svjetlost, a prepun lakoće?

A kakav tek dar je pogled siromaha,
Jad kad njegov zasja ruci koja dijeli?
Uzdarje kad svoje cijelim tijelom veli?

O, taj pogled nije od daha i praha.
Krijesa žut jezičak riječ mi u san ljujla.
Uljanica svijetli, a ni kapi ulja.

*

Svud tišina vlada,
samo ptice male
Stvoritelja svoga
zvučnim glasom hvale.

Autori: Dante, Sveti Ivan od Križa, Ivan Pavao II., Albert Einstein, Czeslaw Milosz, Ivo Andrić, Antun Branko Šimić, Jure Kaštelan, Ernst Orvil, Mathis Mathisen, Stein Mehren, Raimund Kupareo, Rumi, Attar Nišapuri, Hafiz, Nizami, Muhjiddin Ibn Arebi, Šebistari, Rabija, Kabir, Mak Dizdar, Enes Kišević, Hadžera Kišević.